Eiropas Parlaments
2019-2024

Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja

2023/2115(INI)

14.9.2023

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par dzīves dārdzības pieauguma dzimumu līdztiesības aspektiem un enerģētiskās krīzes ietekmi
(2023/2115(INI))

Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja

Referente: Alice Kuhnke

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 3

PASKAIDROJUMS 10

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par dzīves dārdzības pieauguma dzimumu līdztiesības aspektiem un enerģētiskās krīzes ietekmi
(2023/2115(INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienību 2. pantu, 3. panta 1. punktu un 3. panta 3. punktu,

– ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību 8., 9., 10., 119., 122., 127., 151. pantu, 153. panta 2. punktu, 156., 157., 191. un 194. pantu,

– ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un jo īpaši tās noteikumus par sociālajām tiesībām un vīriešu un sieviešu līdztiesību,

– ņemot vērā ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam, principu "nevienu neatstāt novārtā" un jo īpaši 1. ilgtspējīgas attīstības mērķi, kas attiecas uz nabadzības izskaušanu, 5. mērķi, kas attiecas uz dzimumu līdztiesības panākšanu un sieviešu dzīves apstākļu uzlabošanu, un 8. mērķi, kas attiecas uz ilgtspējīgas ekonomikas izaugsmes panākšanu,

– ņemot vērā Komisijas 2020. gada 5. marta paziņojumu "Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam" (COM(2020)0152)[1],

– ņemot vērā valstu vai to valdību vadītāju 2022. gada 11. marta Versaļas deklarāciju un jo īpaši apņemšanos "[uzlabot] mūsu nodrošinātību ar pārtiku, samazinot atkarību no svarīgiem importētiem lauksaimniecības produktiem un lauksaimnieciskās ražošanas resursiem, jo īpaši, kāpinot augu izcelsmes proteīnu ražošanu Eiropas Savienībā",

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 13. jūlija Direktīvu 2009/73/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/55/EK atcelšanu[2],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK[3],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra Direktīvu (ES) 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu[4],

[1] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_lv
[2] OV L 211, 14.8.2009., 94. lpp.
[3] OV L 315, 14.11.2012., 1. lpp.
[4] OV L 328, 21.12.2018., 82. lpp.

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 5. jūnija Direktīvu (ES) 2019/944 par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES[5],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 12. februāra Regulu (ES) 2021/241, ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu[6],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2023. gada 10. maija Direktīvu (ES) 2023/970 par to, lai ar darba samaksas pārredzamības un izpildes mehānismu stiprinātu to, kā tiek piemērots princips par vienādu darba samaksu vīriešiem un sievietēm par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu[7],

– ņemot vērā 2022. gada 19. maija rezolūciju par sociālajām un ekonomiskajām sekām, ko Eiropas Savienībai rada Krievijas karš Ukrainā — ES rīcībspējas pastiprināšanu[8],

– ņemot vērā 2022. gada 5. jūlija rezolūciju par sieviešu nabadzību Eiropā[9],

– ņemot vērā Eiropas Revīzijas palātas 2021. gada 26. maija Īpašo ziņojumu "Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana ES budžetā: laiks vārdus pārvērst darbos"[10],

– ņemot vērā Komisijas 2020. gada 14. oktobra Ieteikumu (ES) 2020/1563 par enerģētisko nabadzību[11],

– ņemot vērā Starptautiskās Enerģētikas aģentūras datus par enerģijas galapatēriņa cenām un nodokļiem[12],

– ņemot vērā Starptautiskā Valūtas fonda 2022. gada oktobra ziņojumu "The Fog of War Clouds the European Outlook"[13] (Kara migla aptumšo Eiropas perspektīvas),

– ņemot vērā *Eurostat* 2022. gada pētījumu "Living conditions in Europe"[14] (Dzīves apstākļi Eiropā),

– ņemot vērā *Eurostat* 2022. gada 10. februāra informatīvo apskatu "Energy prices on the rise in the euro area in 2021"[15] (Enerģijas cenu pieaugums eurozonā 2021. gadā),

---

[5] OV L 158, 14.6.2019., 125. lpp.
[6] OV L 57, 18.2.2021, 17. lpp.
[7] OV L 132, 17.5.2023., 21. lpp.
[8] OV C 479, 16.12.2022., 75. lpp.
[9] OV C 47, 7.2.2023., 2. lpp.
[10] Eiropas Revīzijas palāta, "Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana ES budžetā: laiks vārdus pārvērst darbos", 2021. gada 26. maijs, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_10/SR_Gender_mainstreaming_LV.pdf.
[11] OV L 357, 27.10.2020., 35. lpp.
[12] Starptautiskā Enerģētikas aģentūra, "End-Use Prices Data Explorer'" (Datu par galapatēriņa cenām izpētes rīks), 2023. gada 28. aprīlis, https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/energy-prices-data-explorer?tab=Overview.
[13] Starptautiskais Valūtas fonds, "The Fog of War Clouds the European Outlook", 2022. gada oktobris, https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/REO/EUR/2022/October/English/text.ashx.
[14] *Eurostat*, "Living conditions in Europe", 2022. gads, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe.
[15] *Eurostat*, "Energy prices on the rise in the euro area in 2021", 2022. gada 10. februāris, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20220210-2.

– ņemot vērā *Eurofound* 2022. gada 28. oktobra ziņojumu "The cost-of-living crisis and energy poverty in the EU: Social impact and policy responses – Background paper"[16] (Dzīves dārdzības krīze un enerģētiskā nabadzība ES: sociālā ietekme un politikas risinājumi – informatīvs dokuments),

– ņemot vērā Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta aprēķināto 2021. un 2022. gada dzimumu līdztiesības indeksu[17],

– ņemot vērā Parlamenta 2022. gada rudens Eirobarometra aptauju[18],

– ņemot vērā ES iekšpolitikas ģenerāldirektorāta 2017. gada 18. decembrī publicēto pētījumu "Gender perspective on access to energy in the EU"[19] (Dzimumu līdztiesības aspekts saistībā ar piekļuvi enerģijai ES),

– ņemot vērā ES iekšpolitikas ģenerāldirektorāta 2023. gada 1. martā publicēto informatīvo apskatu "Gender Aspects of Energy Poverty"[20] (Enerģētiskā nabadzība — dzimumu līdztiesības aspekti),

– ņemot vērā ES iekšpolitikas ģenerāldirektorāta 2022. gada 6. decembrī publicēto pētījumu "The Gender Dimension and Impact of the Fit for 55 Package"[21] (Dzimumu līdztiesības aspekts un paketes "Gatavi mērķrādītājam 55 %" ietekme),

– ņemot vērā Parlamentārās izpētes pakalpojumu ģenerāldirektorāta 2023. gada 18. septembrī publicēto informatīvo apskatu "Energy poverty in the EU"[22] (Enerģētiskā nabadzība Eiropas Savienībā),

– ņemot vērā Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komitejas 2022. gada 12. maija atzinumu par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par energoefektivitāti,

---

[16] *Eurofound*, "The cost-of-life crisis and energy poverty in the EU: Social impact and policy responses – Background paper", 2022. gada 28. oktobris, https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef22077en.pdf.
[17] Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts, 2021. gada dzimumu līdztiesības indekss, https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021 un 2022. gada dzimumu līdztiesības indekss, https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022.
[18] Eiropas Savienība, "EP Autumn 2022 Survey: Parlemeter" (EP 2022. gada rudens aptauja: Parlametrs), 2023. gada janvāris, https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2932.
[19] Pētījums "Gender perspective on access to energy in the EU", Eiropas Parlaments, ES iekšpolitikas ģenerāldirektorāts, politikas departaments C – Pilsoņu tiesības un konstitucionālie jautājumi, 2017. gada 18. decembris, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596816/IPOL_STU(2017)596816_EN.pdf.
[20] Informatīvais apskats "Gender Aspects of Energy Poverty", Eiropas Parlaments, ES iekšpolitikas ģenerāldirektorāts, politikas departaments C – Pilsoņu tiesības un konstitucionālie jautājumi, 2023. gada 1. marts, https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/265960/Briefing_FEMM_IWD_2023_FINAL_EN.pdf.
[21] Pētījums "The Gender Dimension and Impact of the Fit for 55 Package", Eiropas Parlaments, ES iekšpolitikas ģenerāldirektorāts, politikas departaments C – Pilsoņu tiesības un konstitucionālie jautājumi, 2023. gada 6. decembris, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596816/IPOL_STU(2017)596816_EN.pdf.
[22] Informatīvais apskats "Energy poverty in the EU", Eiropas Parlaments, Parlamentārās izpētes pakalpojumu ģenerāldirektorāts, 2023. gada 18. septembris, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733583/EPRS_BRI(2022)733583_EN.pdf.

– ņemot vērā Attīstības komitejas 2021. gada 7. aprīļa ziņojumu par klimata pārmaiņu ietekmi uz neaizsargātākajām iedzīvotāju grupām jaunattīstības valstīs un Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komitejas 2020. gada 2. oktobra atzinumu,

– ņemot vērā 2021. gada 10. februāra rezolūciju par nevienlīdzības samazināšanu, īpaši pievēršoties nodarbinātu personu nabadzības jautājumam[23],

– ņemot vērā Reglamenta 54. pantu,

– ņemot vērā Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komitejas ziņojumu (A9-0000/2023),

A. tā kā kopš 2021. gada ir strauji palielinājusies inflācija, ko pamatā kāpina augstās enerģijas un pārtikas cenas un ko saasinājis nepamatotais agresijas karš pret Ukrainu; tā kā prognozētais algu pieaugums ir lēnāks kā inflācija, tādējādi radot dzīves dārdzības krīzi; tā kā šī krīze akūti apdraud sieviešu iztikas līdzekļus, veselību, labklājību un piekļuvi mājoklim un vienlaikus ierobežo viņu pirktspēju un spēju sagādāt pārtiku;

B. tā kā Komisija 2022. gada martā pieņēma virkni pasākumu saistībā ar Versaļas deklarāciju, kuru mērķis ir atbalstīt Ukrainas lauksaimniecisko ražošanu, stiprināt ES noturību un mazināt Eiropas patērētājiem maksājamo pārtikas cenu kraso kāpumu;

C. tā kā dzīves dārdzības krīzes sekas nesamērīgi skar sievietes visā viņu daudzveidībā, jo viņas parasti pieder pie nabadzīgāko iedzīvotāju grupas un sevišķi daudz strādā nestabilās darbvietās, viņām ir zemāki ienākumi darba samaksas un pensiju atšķirību dēļ un joprojām tiek sagaidīts, ka viņas veiks lielāko daļu neapmaksāta aprūpes darba, tāpēc viņām ir mazāk resursu sevis pasargāšanai no krīzes negatīvās ietekmes;

D. tā kā klimata pārmaiņas un ar klimatu saistītās katastrofas saasina dzīves dārdzības krīzi un nabadzības risku; tā kā fosilā kurināmā enerģijas sistēmas nestabilitāte visnegatīvāk ietekmē jau marginalizētās grupas, savukārt enerģētikas un pārtikas uzņēmumi gūst rekordlielu peļņu;

E. tā kā enerģētiskā nabadzība Eiropas Savienībā ir pamatīga problēma, jo 50–125 miljoni cilvēku nevar atļauties nodrošināt pienācīgu temperatūru iekštelpās;

F. tā kā sievietēm, jo īpaši vientuļajām mātēm un sievietēm, kuras saskaras ar intersekcionālu diskrimināciju etniskās piederības, rases, migrācijas statusa, seksuālās orientācijas, invaliditātes vai vecuma dēļ, vairāk draud nonākšana enerģētiskajā nabadzībā; tā kā tas nozīmē, ka pašreizējā dzīves dārdzības krīze saasinās ar dzimumu saistītu enerģētisko nabadzību Eiropas Savienībā;

G. tā kā trūkst izpratnes un ir maz pieejamu datu par enerģētiskās nabadzības ietekmi uz sievietēm Eiropas Savienībā; tā kā ES Enerģētiskās nabadzības observatorija savā publiski pieejamajā rādītāju kopumā nesniedz pa dzimumiem sadalītus datus; tā kā tikai dažas dalībvalstis ir pieņēmušas enerģētiskās nabadzības definīcijas un enerģētiskās nabadzības rādītājus, kuros parasti netiek ņemts vērā dzimums;

[23] OV C 465, 17.11.2021., 62. lpp.

H. tā kā Komisija nav izpildījusi dzimumu līdztiesības stratēģijā izklāstīto apņemšanos integrēt dzimumu līdztiesības perspektīvu visās galvenajās Komisijas iniciatīvās, arī Eiropas zaļajā kursā un ar to saistītajās rīcībpolitikās;

I. tā kā Komisijai saskaņā ar Līgumiem ir pienākums veicināt dzimumu līdztiesību; tā kā Eiropas Revīzijas palāta tomēr uzskata, ka dzimumu līdztiesības perspektīva nav integrēta ES budžetā;

J. tā kā Atveseļošanas un noturības mehānisma zaļās pārkārtošanās un digitālās pārveides pīlāros dzimumu līdztiesības jautājumi lielākoties nav ņemti vērā un tā ir garām palaista iespēja dzimumu līdztiesību efektīvi integrēt klimata un vides mērķos;

K. tā kā dalībvalstu un ES rīcībpolitikās un pasākumos, kuru mērķis ir novērst un mazināt dzīves dārdzības krīzes sekas, trūkst dzimumu līdztiesības perspektīvas; tā kā aptuveni divas trešdaļas no pasākumiem, ko dalībvalstis ieviesušas inflācijas pieauguma mazināšanai, nav vērsti uz konkrētām grupām neaizsargātās situācijās un sniedz tikai īstermiņa risinājumus, nevis ir reakcija, kas veicinātu sociāli taisnīgu un zaļu pārkārtošanos,

Enerģētiskās nabadzības feminizācija un dzimumvērīga reakcija uz krīzi

1. aicina Komisiju pildīt priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas pausto apņemšanos veicināt dzimumu līdztiesību visās politikas veidošanas jomās; prasa īstenot tādu Eiropas zaļo kursu un godīgu un sociāli taisnīgu pārkārtošanos, no kā ieguvēji būtu visi, un šajā nolūkā izstrādāt dzimumtransformatīvu intersekcionālu stratēģiju enerģētiskās nabadzības novēršanai un palielināt publiskās investīcijas sociālajos, cenas ziņā pieejamos un energoefektīvos mājokļos;

2. aicina dalībvalstis un ES steidzami garantēt cenas ziņā pieejamus komunālos pakalpojumus un pārtiku mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem un jo īpaši tām, kuras saskaras ar intersekcionālu diskrimināciju; uzsver, ka nevienam nevajadzētu ziemas vidū salt vai vasaras tveicē pārkarst, un prasa dalībvalstīm un ES aizliegt enerģijas atslēgšanu;

3. aicina dalībvalstis palielināt publiskās investīcijas rīcībpolitikās, kuru mērķis tieši vai netieši ir novērst dzīves dārdzības krīzes negatīvo ietekmi uz sievietēm visā viņu daudzveidībā, garantēt piekļuvi kvalitatīviem sabiedriskajiem pakalpojumiem aprūpes, izglītības, veselības — cita starpā seksuālās un reproduktīvās veselības un tiesību — un mājokļu jomā, un aizsargāt ar dzimumu saistītas vardarbības upurus;

4. aicina Komisiju izvērtēt un vajadzības gadījumā ierosināt jaunus tiesību aktus, lai novērstu mājokļu tirgu finansializāciju un nepieļautu, ka spekulanti padara mājokļus nepieejamus;

5. uzsver, ka piekļuve elektroenerģijai ir svarīga, lai samazinātu nabadzību un nodrošinātu pilnīgu un vienlīdzīgu līdzdalību sabiedrībā; prasa ES un dalībvalstīm atzīt tiesības uz enerģiju;

6. aicina Komisijas Enerģētikas ģenerāldirektorātu izstrādāt dzimumu līdztiesības rīcības plānu, kas nodrošinātu, ka visos ES enerģētikas tiesību aktos, arī saistībā ar tiesībām uz enerģijas koplietošanu, kā minēts Direktīvā (ES) 2018/2001, ir integrēta dzimumu

līdztiesības dimensija un paredzēti konkrēti pasākumi un mērķtiecīgs finansējuma enerģētiskās nabadzības feminizācijas apkarošanai;

7. aicina Komisiju un dalībvalstis nodrošināt dzimumu līdztiesības un intersekcionālo aspektu iekļaušanu visās energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu elektroenerģijas shēmās, lai atbalstītu enerģētiskās nabadzības visvairāk skartos iedzīvotājus;

8. aicina Komisiju un dalībvalstis pieprasīt no *Eurostat* datus par enerģētisko nabadzību sadalījumā pa dzimumiem; šajā sakarībā aicina ES Enerģētiskās nabadzības observatoriju izmantot šādus datus, lai izstrādātu un atlasītu dzimumspecifiskus rādītājus, kas ļautu izstrādāt uz pierādījumiem balstītu politiku šajā jomā, apspriežoties ar Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtu, Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūru un Eiropas Vides aģentūru;

9. aicina Komisiju pieprasīt, lai dalībvalstis nacionālajos enerģētikas un klimata plānos veiktu ietekmes uz dzimumu līdztiesību novērtējumus, tostarp ziņojot par enerģētisko nabadzību;

Ceļā uz dzimumiekļaujošu zaļo pārkārtošanos

10. atgādina, ka zaļā pārkārtošanās ir nepieciešama, lai izvairītos no smagām turpmākām krīzēm un nabadzības palielināšanās; turklāt atgādina, ka zaļā pārkārtošanās būs sociāli taisnīga tikai tad, ja tā ietvers dzimumu līdztiesības perspektīvu un garantēs vienlīdzīgas iespējas sievietēm un cilvēkiem, kuri saskaras ar intersekcionālu diskrimināciju; tādēļ aicina Komisiju iecelt ES dzimumu līdztiesības un klimata jautājumu koordinatoru un viņu nodrošināt ar pietiekamu personālu un finansējumu un ieviest ietekmes uz dzimumu līdztiesību novērtējumus visās ES politikas jomās un tiesību aktos, jo īpaši saistībā ar Eiropas zaļā kursa iniciatīvām;

11. uzsver, ka sievietēm ir stratēģiska loma zaļās pārkārtošanās procesā, jo viņas ir nozīmīgi dalībnieki ilgtspējīgu un ekoloģiski pamatotu patēriņa un ražošanas modeļu izstrādē, kā arī uzņēmējdarbībā un politikas veidošanā;

12. pauž nožēlu par to, ka sievietes ir stipri par maz pārstāvētas galvenajos politikas veidošanas amatos klimata pārmaiņu un vides jomā, un aicina ES un dalībvalstis nodrošināt vienlīdzīgu un daudzveidīgu pārstāvību ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos visās ES iestādēs, valdības struktūrās un valsts iestādēs visos pārvaldības līmeņos;

13. aicina Komisiju samazināt dzimumu nevienlīdzību enerģētikas nozarē un nodrošināt sievietēm vienlīdzīgu piekļuvi apmācībai par energoefektivitāti, kā arī jaunām darba iespējām enerģētikas nozarē;

14. aicina Komisiju un Padomi apņemties ievērot dzimumu līdztiesības principu budžeta plānošanā un nodrošināt, ka tas tiek piemērots visam ES budžetam un ka Eiropas Revīzijas palātas ieteikumi tiek pilnībā īstenoti, tostarp saistībā ar pašreizējās daudzgadu finanšu shēmas vidusposma pārskatīšanu un Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanu;

°

° °

15. uzdod priekšsēdētājai šo rezolūciju nosūtīt Padomei un Komisijai.

PASKAIDROJUMS

Dzīves dārdzības un enerģētikas krīze vissmagāk skar sievietes

Eiropa pašlaik pieredz dzīves dārdzības un enerģētikas krīzi tādā apmērā, kas nelīdzinās teju nekam no nesenā vēsturē piedzīvotā. Visā Eiropā cilvēkiem ir grūti savilkt galus kopā un ir jāizvēlas starp apkuri un pārtiku.

2022. gada sākumā pēc Covid pandēmijas Eiropas Savienība gatavojās "padarīt Eiropu zaļāku, digitālāku un noturīgāku"[1]. Taču 24. februārī Krievija iebruka Ukrainā.

Līdz ar milzīgajām cilvēku ciešanām, ko izraisījis Krievijas karš pret Ukrainu un tās iedzīvotājiem, karš ir būtiski ietekmējis piegādes ķēdes, izraisot enerģijas un pārtikas cenu kāpumu un strauju inflācijas pieaugumu. Inflācijas rādītāju dēļ Eiropas Centrālā banka 2022. gadā pirmo reizi 11 gadu laikā palielināja procentu likmes.

Diemžēl visneaizsargātākās sociālās grupas vēl nebija atguvušās no Covid pandēmijas, kad palielinājās inflācija, un tas vēl vairāk pasliktināja daudzu Eiropas iedzīvotāju dzīves apstākļus.

Šī dzīves dārdzības un enerģijas cenu kāpuma dēļ palīdzība tagad ir vajadzīga miljoniem mājsaimniecību. Tomēr, raugoties tālāk par skaitļiem, redzams, ka nabadzībai ir sievietes seja.

Visā Eiropā sievietes saskaras ar lielākām sociālekonomiskām grūtībām un augstāku nabadzības līmeni nekā vīrieši. Sievietes kopumā strādā nestabilākās darbvietās un saņem mazāku atalgojumu, un ir lielāka iespējamība, ka viņas veic neapmaksātu bērnu aprūpes darbu. Attiecībā uz piekļuvi izglītībai, veselības aprūpei, nodarbinātībai un sociālajiem pakalpojumiem dažas sieviešu grupas saskaras ar intersekcionāliem diskriminācijas veidiem. To vidū ir sievietes, kas vecākas par 65 gadiem, sievietes ar invaliditāti un sievietes, kas pieder pie etniskajām minoritātēm.

Kopš Covid-19 pandēmijas ir pieaugusi nevienlīdzība starp vīriešiem un sievietēm, un pašreizējā dzīves dārdzības krīze nesamērīgi ietekmē sievietes zemāku vidējo ienākumu, nabadzīgu un neefektīvu mājokļu un atkarības no sociālajiem pabalstiem dēļ. 2021. gadā, vēl pirms krīzes, Eiropas Savienībā zem nabadzības sliekšņa dzīvoja par 20 miljoniem vairāk sieviešu nekā vīriešu. Virzoties pašreizējā tempā, paies vismaz 60 gadu, līdz ES būs sasniegta dzimumu līdztiesība[2].

Urzula fon der Leiena solīja "nevienu neatstāt novārtā", taču aizmirsa par zaļo kursu

Mēs zinām, ka sievietes ir pakļautas lielākam enerģētiskās nabadzības riskam, proti, nespējai piekļūt cenas ziņā pieejamiem energoresursiem. Tā ir atzīta problēma, kas jārisina ES līmenī. Saskaņā ar Eiropas Komisijas datiem enerģētiskā nabadzība ir īpaši izplatīta problēma visā Eiropā, jo 50 –125 miljoni cilvēku nespēj atļauties nodrošināt pienācīgu temperatūru iekštelpās.

[1] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_lv
[2] https://sdgwatcheurope.org/cost-of-living-crisis-exacerbates-poverty-for-women-in-europe/

Tomēr pieejams maz datu par enerģētiskās nabadzības ietekmi uz vīriešiem un sievietēm Eiropas Savienībā. Tikai dažas dalībvalstis ir pieņēmušas enerģētiskās nabadzības definīcijas un enerģētiskās nabadzības rādītājus, bet tajos parasti netiek ņemts vērā dzimuma aspekts.

Eiropas Parlaments jau 2016. gadā pieņēma rezolūciju par piekļuvi enerģijai, prasot visās enerģētikas rīcībpolitikās iekļaut dzimumu līdztiesības dimensiju. Diemžēl panākts ir maz, neraugoties uz daudzajiem Eiropas Parlamenta aicinājumiem un Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas solījumu, ka Eiropas zaļajā kursā neviens netiks atstāts novārtā.

Neraugoties uz pašreizējās Komisijas apņemšanos visās galvenajās iniciatīvās integrēt dzimumu līdztiesības aspektu, saikne starp dzimumu līdztiesību un Eiropas zaļā kursa politikas jomām, kā arī Atveseļošanas un noturības mehānismu nav pietiekama.

To, ko Eiropas Komisija līdz šim ir paveikusi zaļā kursa saistībā, var raksturot kā ES finansētu zaļo pārkārtošanos, kurā nav ņemts vērā dzimuma aspekts un kas draud palielināt pastāvošās nepilnības dzimumu līdztiesības ziņā un intersekcionālo nevienlīdzību.

Eiropas Revīzijas palātas Īpašais ziņojums 10/2021 *"Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana ES budžetā: laiks vārdus pārvērst darbos"* arī apstiprina to, ka Komisija neievēro Līgumā noteikto pienākumu veicināt sieviešu un vīriešu līdztiesību visās politikas veidošanas un īstenošanas jomās. Ziņojumā secināts, ka politikas izstrādē bieži trūkst rādītāju un pa dzimumiem sadalītu datu un tas apgrūtina dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas analīzi[3]. Līdz ar to zaļā kursa iniciatīvas un Atveseļošanas un noturības mehānisms nenodrošina dzimumu līdztiesību.

Turklāt *EIGE* 2023. gada dzimumu līdztiesības indeksā attiecībā uz dzimumu līdztiesību un Eiropas zaļo kursu arī ir uzsvērts kvalitatīvu datu trūkums un norādīts, ka pašreizējie rādītāji neatbilst mērķim. Pārāk bieži dati nav sadalīti pa dzimumiem un rādītāji nav dzimumvērīgi. Līdz ar to ar pieejamo ES statistiku nevar vērtēt jautājumus, kas ir svarīgi intersekcionālā dzimumu līdztiesības perspektīvā.

Ja Komisija patiešām vēlas pildīt savu apņemšanos "nevienu neatstāt novārtā", tai ir svarīgi novērst pierādījumu trūkumu. Lai Eiropas zaļā kursa īstenošanas rīcībpolitikās sekmīgi integrētu dažādās — gan sieviešu, gan vīriešu — vajadzības un viņām un viņiem svarīgos jautājumus, ir vajadzīgi intersekcionāli dati. Tas ir absolūti nepieciešams, lai nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi šim vēsturiski pirmreizējam finansējumam un lielajām iespējām, ko sniedz zaļā pārkārtošanās.

Zaļajā kursā par prioritāti jāizvirza sociālais taisnīgums, lai risinātu ar dzimumu saistītas nabadzības problēmu

Eiropa atkal atrodas ārkārtas situācijā un pieredz nozīmīgu enerģētikas krīzi, ko radījusi mūsu atkarība no fosilā kurināmā un nestabils enerģijas tirgus.

Eiropas zaļā kursa un ES enerģētikas politikas sociālajiem aspektiem ir izšķiroša nozīme ES klimata mērķrādītāju sasniegšanā un Krievijas kara pret Ukrainu sociālekonomiskās ietekmes mazināšanā.

Šobrīd cenu par mūsu no fosilā kurināmā atkarīgās energosistēmas nestabilitāti maksā

[3] https://www.eca.europa.eu/lv/publications?did=58678

visneaizsargātākie ES iedzīvotāji. Nabadzībai ir sievietes seja, un jau 2021. gadā — pirms pašreizējās krīzes — ES zem nabadzības sliekšņa dzīvoja par 20 miljoniem vairāk sieviešu nekā vīriešu.

Eiropas Parlaments ir sniedzis vairākus izlēmīgus paziņojumus saistībā ar dzimumu līdztiesību un enerģētikas pārkārtošanu. 2022. gada 17. februāra rezolūcijā Parlaments atzina, ka sievietes joprojām saskaras ar strukturāliem un kultūras šķēršļiem dalībai visos enerģētikas pārkārtošanas un klimatiskās pārkārtošanas aspektos[4].

Strukturālajām problēmām ir vajadzīgi strukturāli risinājumi. Tāpēc ES politikas veidošanā ir jāņem vērā intersekcionāli dati un dzimumvērīga pieeja, lai novērstu ar dzimumu saistītas nabadzības pieaugumu. Eiropas zaļā kursa īstenošana ir iespēja izpildīt apņemšanos integrēt dzimumu līdztiesības un intersekcionālo perspektīvu visās ES darbībās, arī ES budžeta plānošanas procesā.

Ziņojumā ir izklāstīti vairāki pasākumi nolūkā apkarot ar dzimumu saistītas nabadzības pieaugumu un vēlreiz pausts Eiropas Parlamenta vairākkārt izteiktais aicinājums Komisijai izpildīt tās solījumu nodrošināt zaļu enerģētikas pārkārtošanu, no kuras ieguvēji ir visi.

Visbeidzot, sociāli taisnīgas zaļās pārkārtošanās nodrošināšana ir obligāts priekšnosacījums tam, lai zaļais kurss būtu sekmīgs un lai Eiropas Savienībā tiktu panākta dzimumu līdztiesība.

[4] https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-02-17_LV.html